

Geachte Minister Dijkgraaf en Minister Paul,

In dit eindadvies reflecteert het Platform Perspectief Jongeren (PPJ) op de meerwaarde van het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Anders gesteld, wat hebben we geleerd van dit tijdelijke programma als antwoord op problemen van met name kwetsbare jongeren tijdens de coronajaren en daarna? We kijken naar zowel positieve als negatieve effecten. Zijn jongeren voldoende bereikt en hoe past het programma binnen het bredere beleid om de situatie van jongeren te verbeteren? Daarna zoomt het PPJ in op wat nodig is om de positieve effecten van de uitgevoerde maatregelen in het kader van het NP Onderwijs te behouden. De hieronder gedeelde inzichten en adviezen zijn gebaseerd op de vele gesprekken die de commissie gedurende de afgelopen jaren heeft gevoerd met onderwijsprofessionals, bestuurders, vele betrokkenen en natuurlijk met de jongeren en kinderen zelf.

Terugblik op het NP Onderwijs

Het NP Onderwijs is een programma van ongekeerde omvang en met ongekeerde mogelijkheden geweest. Scholen en instellingen waren verrast over de grote hoeveelheid middelen die beschikbaar kwamen, maar ook door de relatief korte tijd die ze bij aanvang van het programma dachten te hebben om die middelen effectief en doelgericht in te zetten.² Toch hebben scholen en instellingen er naar eigen zeggen veel noodzakelijke en nuttige activiteiten mee kunnen uitvoeren. NP Onderwijs heeft het onderwijs zodoende de mogelijkheid geboden om jongeren tijdens en na de coronapandemie beter te kunnen ondersteunen. De coronapandemie heeft echter verschillende aspecten met betrekking tot de ontwikkeling van jongeren en omvang van kansenongelijkheid onder een vergrootglas gelegd. Denk aan het lerarentekort, de prestatiedruk, motivatieproblemen én kansenongelijkheid. Dit heeft ons doen beseffen dat een programma met een relatief korte looptijd niet volstaat om veel van deze problemen te adresseren. Wel heeft het programma laten zien hoe belangrijk aanvullende maatregelen in het onderwijs zijn. Het belang van aanvullende structurele maatregelen voor de ontwikkeling en het welzijn van jongeren is dan ook onmiskenbaar. We hopen met onze adviezen aan de minister mee te geven dat het NP Onderwijs het onderwijs een unieke kans heeft geboden om met gerichte investeringen de jongeren in Nederland ook in de toekomst op een effectieve manier te kunnen ondersteunen.

Terugblik op eerdere deeladviezen van het Platform Perspectief Jongeren

Het PPJ heeft in de afgelopen twee jaren vier deeladviezen uitgebracht. De belangrijkste bevindingen hieruit vormen een passende opmaat naar de conclusies die wij in dit eindadvies willen trekken met betrekking tot zowel de geleerde lessen als onze opvattingen over het benutten van deze lessen in de toekomst.

---

¹ Het Platform Perspectief Jongeren (PPJ) is opgericht als onafhankelijke maatschappelijke Begeleidingscommissie tijdens het Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Uit de opdrachtomschrijving van de commissie volgen drie hoofdtaken, namelijk: signaleren, reflecteren en adviseren.

² De looptijd van het programma is voor het funderend onderwijs uiteindelijk verlengd tot het schooljaar 2024/25.

In het eerste advies richtte de commissie zich in het bijzonder op het belang van een gezond binnenklimaat in scholen om een veilige leeromgeving te kunnen creëren. Daarbij was tevens aandacht voor het aanpakken van het lerarentekort en voor het belang van kleinere en meer flexibele groepsindelingen.³ In het tweede advies van het PPJ werd aandacht gevraagd voor het belang van het herstel van de pedagogische relatie tussen leerling en leraar.⁴ De commissie achtte het herstel van die relatie nodig om zowel de leermotivatie als de sociaal-emotionele ontwikkeling van jonge mensen te bevorderen. In het derde advies werden voorstellen gedaan om meer aandacht te besteden aan het mentaal welzijn van jongeren in het mbo en hoger onderwijs.⁵ In het vierde deeladvies werd gewezen op het belang van het borgen van een verbeterde integratie van het gemeentelijk jeugdbeleid en het onderwijs.⁶

De gezondheidspandemie en het oordeel van jongeren over het NP Onderwijs

De opdracht aan de Commissie PPJ was ambitieus en vrij algemeen geformuleerd. Dit gaf het PPJ de vrijheid om naar eigen inzicht vorm en inhoud te geven aan hetgeen er van haar gevraagd werd. Wel stond in de opdrachtverlening van de minister centraal dat het PPJ met name ook het geluid van de jongeren in de advisering moest laten doorklinken. De nadrukkelijke opdracht van de minister aan het PPJ was om met jongeren in gesprek te gaan en van hen te horen hoe zij de Covid-periode hebben ervaren en wat zij aan beleidsmakers willen meegeven om juist niet of juist wel te doen, ook na de gezondheidspandemie. Het PPJ heeft dan ook met veel jongeren – zowel individueel als in verschillende focusgroepen – gesproken en wil graag kort de volgende bevindingen bij de minister terugleggen. In de bijlage treft u een overzicht van deze gesprekken aan.

Kinderen in het basisonderwijs willen de school altijd openhouden

Kinderen vinden het contact met klasgenoten en het dagelijks onderhouden van vriendschappen heel erg belangrijk. Thuiszitten werd over het algemeen als erg saai ervaren. Het contact met de klas via online lessen vonden ze in het begin wel leuk, maar het echte contact met klasgenoten werd steeds meer gemist. Er moet volgens hen dan ook altijd een mogelijkheid zijn om naar school te gaan. Ook geven kinderen in het basisonderwijs aan dat zij het werken in kleinere groepen, zoals tijdens de coronaperiode gebeurde, erg prettig vinden. Zij ervaren dan meer rust en kunnen dan beter luisteren naar wat de juffrouw of meester hen vertelt. Daarnaast willen deze kinderen graag veel leuke dingen doen om alles te vergeten en om het gemis ervan tijdens de pandemie te compenseren.

Leerlingen in het middelbaar onderwijs ervaren onvoldoende begrip

Jongeren waarderen de mogelijkheden die scholen hen bood om digitaal onderwijs te volgen, maar geven aan dat de kwaliteit ervan lang niet altijd even goed was en ook dat ze er nogal passief van werden. Investeren in zowel het medium als de docenten die er mee

---

³ Brief aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) Arie Slob, 16 december 2021, betreft: Advies Platform Perspectief Jongeren.

⁴ Brief aan de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs (PVO) Dennis Wiersma, 9 juni 2022, betreft: Tweede advies Platform Perspectief Jongeren.

⁵ Brief aan ministers Dijkgraaf en Wiersma, 27 maart 2023, betreft: Derde advies Platform Perspectief Jongeren.

⁶ Brief aan minister voor Primair en voortgezet Onderwijs (PVO), september 2023, betreft: Vierde advies Platform Perspectief Jongeren.

moesten werken achten zij wenselijk. Ook blijkt dat veel jongeren nog altijd last hebben van eenzaamheid als gevolg van de lange periode waarin de mogelijkheden voor sociale activiteiten zeer beperkt waren. Leerlingen ervaren niet altijd even veel begrip voor hun mentale problemen en missen een goed en laagdrempelig aanspreekpunt om hierover met iemand te kunnen spreken.

Jongeren in het mbo willen minder nadruk op prestaties

Veel studenten in het middelbaar beroepsonderwijs zijn onzeker over de toekomst en hebben soms ook last van identiteitsproblemen. Dit was ook al het geval vóór de pandemie, maar deze periode heeft zeker ook als contrastvloeiend gewerkt. Dit geldt overigens ook voor de problematisch geachte prestatiecultuur in het middelbaar beroepsonderwijs. Het curriculum zou volgens de studenten met wie de commissie heeft gesproken wel iets luchtiger mogen, waarbij er minder gefocust wordt op het zo spoedig mogelijk halen van een diploma. Ook ervaren ze een hoge werkdruk onder docenten, waardoor docenten lang niet altijd zien voor welke problemen jongeren zich gesteld zien. Jongeren zelf kampen veelvuldig met mentale problemen, maar weten lang niet altijd waar ze met hun problemen terecht kunnen. De inzet van laagdrempelige hulp, zoals sociaal werkers op school, is volgens deze jongeren zeer welkom.

Studenten in het hoger onderwijs willen een professioneler ondersteuningsaanbod

Studenten in het hoger onderwijs staan positief tegenover de projecten die zich richten op kleinschaligheid, maatwerk en community building. Wel menen zij dat verschillende kwetsbare categorieën – zoals studenten met een migratieachtergrond en internationale studenten – onvoldoende zijn bereikt door de maatregelen en betreuen zij de beperkte inspraak van jongeren bij de totstandkoming van initiatieven. Ook menen de studenten met wie de commissie heeft gesproken dat de mentale problematiek onder studenten nog altijd groot is en dat de infrastructuur bij onderwijsinstellingen hiervoor ontoereikend is. Zij zien graag verbeteringen ten aanzien van de professionalisering van docenten en studiebegeleiders, vroegtijdige signalering en een sneller aanbod van psychologische hulp voor jongeren in het hoger onderwijs.

Enkele reflecties van de Commissie PPJ en bijbehorende advisering

Gebaseerd op de vele gesprekken die de commissie met professionals en jongeren heeft gevoerd, wil de Commissie PPJ de volgende geleerde lessen aan de minister meegeven. Deze lessen zijn voorzien van enkele meer concrete adviezen.⁷

1. Socialiserende en vormende functie van onderwijs

De Corona-periode heeft ons geleerd wat ertoe doet in het onderwijs. Het was een uniek onverwacht en onbedoeld sociaal experiment waarin we zagen wat er gebeurt met jongeren

---

⁷ De opzet NP Onderwijs was om de opgelopen leer- en studievertraging als gevolg van de pandemie voor de afloop van het NP Onderwijs in te halen, verdere vertraging te voorkomen en het welbevinden van leerlingen en studenten te herstellen. De vraag aan het PPJ was om te kijken naar die effecten en dan met name voor jongeren met minder kansen. De middelen zijn echter op zoveel manieren ingezet en onder zoveel omstandigheden dat is het lastig is om conclusies over de effectiviteit van het programma te trekken. Bovendien is de aandacht gaandeweg steeds meer verschoven naar sociaal emotioneel welbevinden. Ook ontbrak er een nulmeting, waardoor het niet mogelijk was om de precieze impact van het NP Onderwijs op het welbevinden en onderwijsprestaties vast te stellen. Uiteraard is er wel een meer algemeen beeld van de effecten te geven. We spreken van geleerde lessen.

als zij niet naar school kunnen. Veel jongeren werden somber en enigszins sociaal gedesoriënteerd.⁸ Door de schoolsluitingen is zichtbaar geworden hoe belangrijk onderwijs ook in sociale zin is voor jongeren, en zeker voor kwetsbare jongeren: het is de plek waar zij leren hoe met zichzelf en hun omgeving om te gaan, het is de plek waar zij gevormd worden door interacties met betekenisvolle anderen. De school is dé oefenplek voor jongeren en cruciaal voor hun welzijn. Sociaal-emotionele vaardigheden helpen jongeren niet alleen bij de ontwikkeling van hun persoonlijke identiteit, maar ook bij het omgaan met emoties en tegenslag. Zo bezien zijn deze vaardigheden een belangrijke voorwaarde om tot goed leren te komen en daarmee een middel om kansenongelijkheid tegen te gaan.⁹ Gebleken is namelijk dat kinderen die moeite hebben met cognitief leren en degenen die sociaal-emotionele vaardigheden maar beperkt van huis uit meekrijgen hier extra baat bij hebben. Voor kansarme jongeren is het ontbreken van de structuur en steun van school het meest voelbaar geweest.

Advies: Houd scholen te allen tijde open

De Coronapandemie is voorbij, maar de effecten ervan nog geenszins. Wat we geconstateerd hebben is dat het sluiten van scholen en het daarmee ingrijpen in de ontwikkeling van kinderen en jongeren veel persoonlijke en maatschappelijke schade heeft veroorzaakt. Het medisch perspectief, gericht op het reduceren van gezondheidsrisico's, heeft het (ontwikkelings-)pedagogisch perspectief te veel overschaduwd. We adviseren de overheid schoolsluitingen in de toekomst te allen tijde te voorkomen door te investeren in de kwaliteit van de schoolgebouwen en de scholen en schoolbesturen te ondersteunen met hun creatieve inzet van kleine klassen en *blended learning*, gericht op het blijven faciliteren van ontmoeting en ontwikkeling.

2. Het vitale belang van motivatie en de pedagogische relatie

Ook hebben we beter leren zien wat jongeren motiveert en wat niet. Motivatie is al jarenlang een kwetsbaar punt in het onderwijs. De schoolsluitingen en het noodgedwongen thuisblijven werkten voor jongeren sterk demotiverend. Vooral na de tweede sluiting kregen we veel signalen dat jongeren 'uit stonden'. Om tot leren te komen, willen jongeren gezien worden, er moet aandacht voor hen zijn. We herontdekten daarmee hoe belangrijk de pedagogische relatie is tussen leraar en leerling en leerlingen onderling. Naarmate de pandemie voortduurde hebben veel scholen en gemeenten begrepen dat ze juist die 'aandacht' moesten herstellen. Projecten die ingezet hebben op die steun, bijvoorbeeld in de vorm van het betrekken van jongerenwerkers in scholen, zijn heel positief gewaardeerd. Dit zijn de zaken die ertoe doen, zeker als jongeren die aandacht en ondersteuning thuis onvoldoende krijgen. In dit verband wil het PPJ opmerken dat de voortdurende druk op leren en het inhalen van leerachterstanden tot gevolg kan hebben dat er te weinig ruimte is voor het herstel van die pedagogische relatie. Terwijl die pedagogische relatie juist cruciaal is om tot leren te komen. Diezelfde wederkerige relatie geldt ook breder voor leren en welbevinden: als je je toegerust voelt voor je leertaak en succes ervaart draagt dat bij aan je

---

⁸ [210227JollesSprakeDef.pdf \(jellejolles.nl\)](#)

⁹ Vonk, N. (2022) Sociaal-emotionele vaardigheden structureel verankeren in curriculum. Position paper. Amsterdam, De ArgumentenFabriek

welbevinden, en andersom heeft het je wel of niet goed voelen ook impact op je schoolsucces.¹⁰

Advies: Investeer meer in de pedagogische relatie met jongeren

Het PPJ bepleit een verbetering in de pedagogische relatie tussen leerling en leraar én die tussen student en docent. Die relatie is door de coronacrisis sterk onder druk komen te staan, waardoor leerlingen en studenten onvoldoende aan leren toekomen. Met name bij jongeren in een kwetsbare positie die hard zijn geraakt door de coronacrisis en de sluiting van onderwijsinstellingen is er sprake van moedeloosheid, gebrek aan motivatie en een opeenstapeling van sociaal-emotionele problemen. Geef scholen en instellingen de tijd en ruimte om met hun leerlingen en studenten in gesprek te gaan en te werken aan een sterke basis, met aandacht voor ieders eigenheid en weerbaarheid. De focus op leerprestaties maakt nu dat leerlingen en studenten te weinig tijd en ruimte kunnen nemen om te werken aan de voorwaarden om tot leren te komen.

3. De weldaad van kleine groepen

De Corona-periode heeft ons nog iets laten ervaren, namelijk de weldaad van kleinere klassen. Er is in het funderend onderwijs een periode geweest dat er gewerkt is met halve klasgrootten. Zowel leraren als leerlingen kijken positief terug op deze kleinere klassen, waarin er beter lesgegeven en geleerd kon worden. Deze wens kwam ook duidelijk uit de gesprekken van onze commissie met kinderen in het basisonderwijs naar voren. Daarnaast zijn NP Onderwijsmiddelen vaak ingezet voor extra handen in de klas en/of verkleining van groepen. Vooral de lage ses-kinderen lijken hiervan te profiteren. Dit is in lijn met wat uit onderzoek blijkt: kinderen met extra ondersteuningsbehoeften en kinderen uit kansarme milieus leren beter in kleine groepen.^{11 12} In kleine groepen is meer ruimte voor een sterke pedagogische relatie en gerichte feedback. Beide zijn cruciaal voor leren. Kleinere en meer flexibele groepsindelingen zouden bovendien de werkdruk kunnen verminderen en het vak van leraar aantrekkelijker maken.

Advies: verklein de klassen in het basisonderwijs en soms ook in het vervolgonderwijs

Het PPJ adviseert om de klassen te verkleinen in het primair onderwijs en bij starters in het voortgezet onderwijs. Gebleken is dat dit juist in deze gevallen (fors) betere schoolprestaties oplevert.¹³ Bovendien komt dit ten goede aan het welbevinden van leraren en docenten. Vanzelfsprekend kan een klasverkleining niet van de ene op de andere dag. Maar wat wel kan is een proces in gang zetten om dit stapsgewijs doen. Voorgesteld wordt om daarbij te beginnen met klassenverkleining op achterstandscholen, omdat het positieve effect op de leerprestaties daar het grootst is.

¹⁰ <https://www.onderwijskennis.nl/welbevinden-en-sociaal-emotionele-ontwikkeling>

¹¹ <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/kleine-klassen-beter-voor-leerling-en-leraar>

¹² <https://decorrespondent.nl/7607/grote-klassen-woorden-steeds-groter-en-dus-leren-kinderen-minder/3dbd1876-c338-05c4-2438-0822a4e973b4>.

¹³ Weel, B. ter e.a. (2020) Investeren in onderwijs loont Korte- en langetermijneffecten van investeringen in het funderend onderwijs. Amsterdam, SEO Economisch onderzoek.

4. Gezonde gebouwen als randvoorwaarde

We hebben ook negatieve effecten gezien waar we van kunnen leren. In teveel scholen zitten leerlingen te dicht op elkaar in slecht geventileerde lokalen. Eerder heeft het PPJ hier uitgebreid over geadviseerd. Toch is er nog geen structurele oplossing voor het probleem van een slechte ventilatie gevonden; van de 2.174 scholen in het funderend onderwijs waar er in 2021 onderzoek heeft plaatsgevonden naar de ventilatie, voldoet 72,4% [1.574] aan de gestelde minimumeisen en voldoet 27,6% [600] niet.¹⁴ In veel gevallen zijn scholen inmiddels in staat om te meten hoe het met de ventilatie staat. Dit is echter niet hetzelfde als het verbeteren ervan. Mocht er onverhoopt een nieuwe gezondheids crisis uitbreken, dan vreest het PPJ dat veel scholen hier in technisch opzicht nog altijd slecht op voorbereid zullen zijn. Voldoende middelen en een sterkere regierol van gemeenten zou wat dit betreft wenselijk zijn.

Advies: realiseer meer gezonde schoolgebouwen

Een veilige en goed geventileerde leer- en werkomgeving voor kinderen, jongeren en leraren is essentieel gebleken voor het behalen van positieve effecten van de NP Onderwijsgelden. De effecten van schoolsluitingen – deels gebaseerd op de aanname dat er niet voldoende geventileerd kon worden – zijn immers zeer nadelig geweest voor vooral de meer kwetsbare leerlingen. De overheid moet hier volgens de commissie samen met schoolbesturen en gemeenten voor zorgen. Van het doorschuiven van verantwoordelijkheden mag geen sprake zijn. Alleen met het openhouden van scholen en instellingen kunnen in het geval van nieuwe calamiteiten verdergaande achterstanden worden voorkomen.

5. Meer mogelijkheden op het verbeteren van sturing op kansengelijkheid

De governance van het NP Onderwijs maakte gerichte sturing op inzet van kansengelijkheid ingewikkeld, en daarmee ook de evaluatie van de opbrengsten. De wijze van het verdelen van de middelen in het funderend onderwijs (een bedrag per leerling naar de school, vrijwel ongeacht specifieke omstandigheden van de populatie) werkte de grote spreiding van de inzet en bestedingsdruk in de hand, er was veel geld “weg te zetten” in te korte tijd, binnen vastgestelde kaders. Die kaders hinderden een meer gerichte inzet van middelen op scholen met de grootste problemen en de meeste kwetsbare leerlingen. Meerdere partijen (ook scholen met een kansrijke leerlingenpopulatie) moesten immers instemmen met de besteding van de NP Onderwijsmiddelen en dit resulteerde niet in meer kansengelijkheid.¹⁵ Er is zelfs het vermoeden dat NP Onderwijs soms een negatief effect heeft gehad op kansengelijkheid. Zo ontvingen we signalen dat leraren uit minder kansrijke scholen door de beschikbare middelen verleid werden elders aan het werk te gaan. Ook het gegeven dat interventies geen duurzaam karakter kregen, kan als een contraproductief effect gezien worden van het NP Onderwijs. Het is immers demotiverend om nog wel te maken te hebben met de effecten van de pandemie op jongeren, terwijl er geen ruimte meer is om hier extra aandacht aan te besteden. Nog even los van het feit dat het demotiverend is om iets af te breken dat goed werkte.

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/rapporten/2021/08/19/verdiepend-onderzoek-gebouwtypen-en-ventilatiesystemen>

¹⁵ <https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2023/06/Eindrapportage-230608-002.pdf>.

Advies: Geef gemeenten en besturen een grotere rol bij de besteding van middelen

Geef lokale bestuurders en onderwijsbestuurders meer ruimte voor een dergelijke ongelijke investering. Het bevorderen van kansengelijkheid vraagt soms om een ongelijke investering. De NP Onderwijsmiddelen zijn echter zodanig over alle scholen verdeeld, dat ook de instellingen zonder acute problematiek of veel kwetsbare leerlingen konden profiteren van dit programma. Indien de gemeenten meer middelen hadden gekregen die nu naar scholen zijn gegaan, dan hadden ze ervoor kunnen zorgen dat het meer bij de beoogde doelgroep terecht was gekomen. Nu hebben ze soms machteloos moeten toezien hoe scholen zonder leerachterstanden de middelen hebben besteed aan minder urgente zaken.

6. De winst van een betere verbinding tussen het sociaal domein en het onderwijs

Het NP Onderwijs is voor veel gemeenten een goede aanleiding geweest om in gesprek te gaan met scholen en hun bestuurders. Het heeft er mede toe bijgedragen dat scholen en gemeenten een meer samenhangend aanbod van activiteiten en functies hebben gerealiseerd, dat gericht is op zowel de brede ontwikkeling van leerlingen als een sneller en effectiever handelen bij zorgvragen van jongeren. De signalen die het PPJ in dit verband heeft ontvangen, zijn dat de investeringen in het maatschappelijk werk binnen de muren van onderwijsinstellingen positieve resultaten hebben opgeleverd. Bovendien heeft het scholen verlicht in de werkdruk rondom hulpvragen. De verbindingen tussen het onderwijs en het sociale domein dragen daarmee bij aan zowel het tegengaan van verdere achterstanden als het verstevigen van het welbevinden onder jongeren. Tegelijkertijd ziet het PPJ dat veel gemeenten worstelen met de vraag hoe ze deze samenwerking tussen welzijn en het jeugdbeleid enerzijds en het onderwijs anderzijds een meer structurele basis kunnen geven. Hopelijk lukt het gemeenten om, zoals ze zelf in de Implementatiemonitor in meerderheid aangeven, hier wel mee door te gaan.

Advies: Versterk de verbinding van onderwijs met gemeentelijk jeugdbeleid

De Commissie PPJ beveelt aan om in het gemeentelijk jeugdbeleid samen met scholen en onderwijsinstellingen op te trekken om zo het mentaal welbevinden van vooral kwetsbare jongeren te bevorderen. Daarbij kunnen professionals uit bijvoorbeeld het jongerenwerk, de buurtsport- en buurthuizen een belangrijke rol spelen. Een gezamenlijke analyse helpt prioriteiten te stellen en afspraken te verankeren in het gemeentelijk jeugdbeleid. Door het Rijk gestimuleerde programma's als 'School en Omgeving' en Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) benutten deze geleerde lessen al, maar deze zijn gekoppeld aan specifieke interventieprogramma's. Ook wanneer men daar niet aan deelneemt, is het belangrijk voor scholen en onderwijsinstellingen om de mentale problematiek van jongeren samen met de partners uit de opvang en (informele) hulpverlening aan te pakken. Dit vraagt een veel sterkere samenhang van beleid tussen de verschillende terreinen (onderwijs, zorg en welzijn) en op elk niveau denkbaar (lokaal en nationaal).

7. De noodzaak van meer beleidscoördinatie op rijksniveau

Op rijksniveau was er tijdens de gezondheidspandemie sprake van beleidsversnippering daar waar het om de belangen van jongeren ging. Jeugdbeleid, Jeugdwet en jeugdgezondheidszorg vallen onder de staatssecretaris van het Ministerie van VWS, waar veel aandacht uitging naar IC-bedden, verzorgingshuizen en mondkapjesdeals. Onderwijs werd dan weer vanuit OCW aangestuurd. Openbare orde en de daarmee gepaard gaande bijzondere maatregelen vielen onder het gemeentelijk veiligheidsbeleid. Op al deze verschillende leefgebieden vonden bijzonder ingrijpende veranderingen plaats. Het hoeft dan niet te verbazen dat veel jongeren aangeven dat zij zich onvoldoende gehoord voelden door de politiek.

Advies: Aanstellen van een regeringscommissaris Jeugd

We geven graag in overweging dat om te komen tot meer eenheid in het jongerenbeleid (op zowel nationaal als lokaal niveau) het aanstellen van een regeringscommissaris Jeugd hier mogelijk aan kan bijdragen. De aanstelling van deze functionaris zal kunnen leiden tot een grotere afstemming van beleid en kan bovendien de betrokkenheid van jongeren bij de politieke besluitvorming vergroten.

Tot slot

Het Nationaal Programma Onderwijs loopt voor het funderend onderwijs tot en met het schooljaar 2024/25. Toch zullen de effecten van de pandemie helaas nog een flinke poos merkbaar blijven in het onderwijs. Het gestegen aantal vroegtijdige schoolverlaters¹⁶, de hogere instroom bij het speciaal onderwijs en de afkalvende status van pedagogische beroepen wijzen op een voortdurende uitdaging waarvan het einde helaas nog lang niet in zicht is. Het NP Onderwijs heeft in uitzonderlijke tijden regelmatig erger kunnen voorkomen. Toch is het de Commissie PPJ duidelijk dat veel investeringen een langere adem vergen, juist ook in relatie tot de opgave om de kansen van kinderen en jongeren in Nederland te vergroten. Rapporten van onder andere het RIVM en Trimbos tonen aan dat de mentale gezondheid van een (te) grote groep jongeren op zijn zachts gezegd zorgwekkend genoemd kan worden.

Het Rapport *Koersen op kwaliteit en kansengelijkheid* van het IBO Sturing op kwaliteit van onderwijs doet de aanbeveling om bij de financiering van het funderend onderwijs voldoende recht te doen aan de verschillen tussen leerlingen, zodat geld daar terecht komt waar de impact het grootst is. Ook moet de concurrentie tussen scholen om de kansrijke leerling zo veel mogelijk worden tegengegaan.¹⁷ Het PPJ sluit zich hierbij aan: ongelijk investeren ten behoeve van gelijke kansen moet in de toekomst ook door de wijze van verdeling van middelen mogelijk gemaakt worden.

Blijvende aandacht voor de noden van kinderen en jongeren is een must. Er kan echter geen duurzaam beleid worden gemaakt met incidentele maatregelen. Met de omvangrijke middelen heeft de overheid beslist de mogelijkheid geboden aan scholen en onderwijsinstellingen om een deel van de problemen aan te kunnen pakken. Met incidentele en

¹⁶ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2023D13651>

¹⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/02/28/pre-fase-ibo-sturing-op-onderwijskwaliteit>.

ongedifferentieerde middelen worden echter geen structurele oplossingen geboden. Juist hierom is blijvend investeren in bovengenoemde voorstellen van het PPJ zo belangrijk, voor nu en voor later!

Met vriendelijke groet,

Farid Tabarki
Voorzitter Platform Perspectief Jongeren

Bijlage gesprekspartners Platform Perspectief Jongeren (PPJ)

Ter voorbereiding op dit advies en de voorgaande deeladviezen hebben leden van het Platform met een divers aantal organisaties en individuen gesproken. Daarnaast hebben leden van het Platform leerlingenpanels georganiseerd om op te halen hoe jongeren aankijken tegen de huidige situatie (in relatie tot Covid-19), de gebeurtenissen ten tijde van de pandemie en de toekomstige situatie.

Leerlingen- en studentenpanels

Zowel in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs zijn er een aantal leerlingenpanels georganiseerd. De panels bestonden uit acht tot twaalf jongeren die 3 tot 4 keer per jaar geraadpleegd werden over lopende PPJ-trajecten en PPJ-vraagstukken. De bijeenkomsten zijn georganiseerd in de omgeving van deze jongeren.

Het doel van deze panels was om jongeren meer en geregeld te betrekken bij de werkzaamheden van het PPJ. Door met deze panels te werken heeft het PPJ tevens een groep jongeren kunnen raadplegen die doorgaans moeilijk te bereiken zijn. Het Platform heeft in totaal gewerkt met vier panels, waarbij twee gericht op het primair onderwijs, één gericht op het voortgezet onderwijs en één gericht op het middelbaar beroepsonderwijs. De panels zijn georganiseerd met oog voor geografische spreiding, in de regio midden-Limburg, de regio Twente en de Randstad.

Organisaties en individuen

Naast de leerlingenpanels zijn ook verschillende professionals, beleidsmedewerkers en deskundigen benaderd van onder meer landelijke jongerenorganisaties, gemeenten, onderwijsorganisaties, onderwijsinstellingen en organisaties op het gebied van de bevordering van kansengelijkheid. Ook is een groepsgesprek gehouden met verschillende wethouders uit grote en kleinere gemeenten. Tevens hebben de leden van het Platform diverse werkbezoeken afgelegd, onder meer aan onderwijsinstellingen. Tot slot heeft de commissie met enige regelmaat gasten uit het onderwijsveld ontvangen tijdens de vergaderingen.